

Ekonomika organizace

Veronika Hedija

Harmonogram (dle týdnů výuky)

1. Úvod do předmětu. Organizace její cíle a funkce
2. Typologie organizací
3. Ekonomická efektivnost
4. Základní ekonomické kategorie
5. Životní fáze organizace
6. Založení organizace
7. Majetková a kapitálová výstavba organizace
8. Organizace podniku
9. Řízení organizace
10. Tvorba a realizace výkonů v organizaci
11. Odměňování v organizaci
12. Financování organizace
13. Zápočtový test

Organizace, její cíle a funkce.

Obsah přednášky

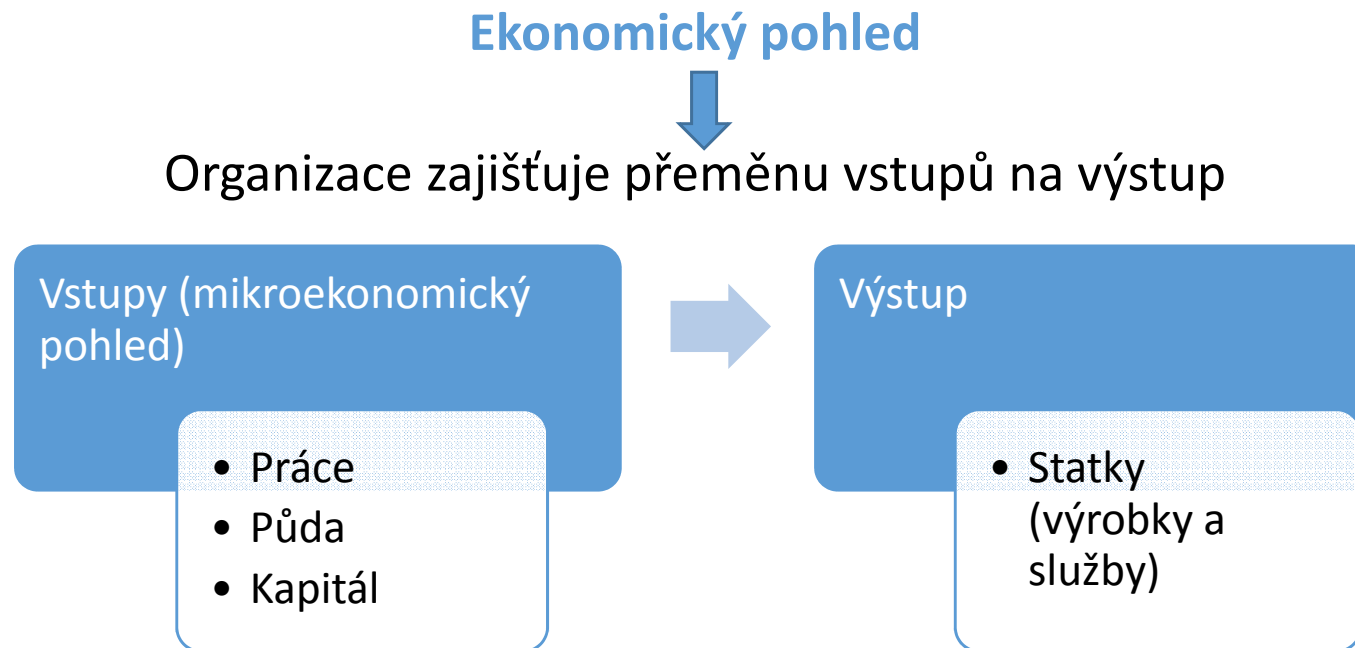
1. Organizace a její poslání
2. Cíl organizace
3. Funkce organizace

Organizace a její poslání

Pojem organizace

- Řada definic v závislosti na úhlu pohledu (sociologický, ekonomický)

Organizace formální skupina lidí, která sleduje společné cíle (Keller, 2007)

Organizaci budeme chápat jako kombinaci výrobních faktorů, kterou vlastníci (zřizovatelé) organizace hodlají dosáhnout určitých cílů (Wohe, 1995)

Místo organizací v národním hospodářství organizací

- Základní impuls pro vznik organizací → **potřeby**
- **Potřebu** můžeme chápat jako pocit nedostatku, kteří lidé pociťují a snaží se jej uspokojit
- Ekonomické potřeby jsou uspokojovány pomocí spotřeby **ekonomických statků** (výrobků a služeb)
 - Ekonomické statky – statky, které jsou výsledkem hospodářské činnosti

Existence potřeb a snaha o jejich uspokojení je základním impulzem vzniku organizací ve smyslu „produkčních jednotek“

Poslání organizace

- Poslání vyjadřuje, proč tu organizace je
- Odlišné od cíle – silná vzájemná provázanost
- Z čistě „ekonomického hlediska“ je **posláním organizace** produkce statků (výrobků a služeb). Těmito statky jsou potom uspokojovány lidské potřeby

Posláním organizace je tedy uspokojování potřeb zákazníků (klientů)

Cíl organizace

Organizace ziskového a neziskového sektoru

Dle **primárního cíle** (v rámci národního hospodářství) rozlišujeme:

- **Ziskový (tržní) sektor** – primární cíl dosažení zisku, financován hlavně ze soukromých zdrojů.
- **Neziskový (netržní) sektor** – primární cíl dosažení užitku zejména prostřednictvím poskytování veřejné služby, financován zejména z veřejných prostředků (financí).

Primární cíl organizace se liší dle sektoru (ziskový x neziskový sektor)

Podnik

Ve **ziskovém sektoru** organizace nejčastěji označována jako „**podnik**“

Pár definic:

- **Podnik** lze vnímat jako kombinaci výrobních faktorů, kterou vlastníci podniku hodlají dosáhnout určitých cílů. (Wohe, 1995)
- **Podnik** lze vymezit jako instituci vzniklou k výkonu podnikatelské činnosti, tedy institucionalizované podnikání. (Synek a kol., 2010)
- **Obchodní závod** (dále jen „závod“) je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu (Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník)

Podnikání

- Vnitřní náplní podniku je **podnikání**.
- Živnostenské **podnikání** je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku (Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání)

Základní znaky podnikání:

- motivem je snaha o dosažení zisku
- uspokojování vlastních a zároveň cizích potřeb
- předpokládá vklad určitého kapitálu do podnikání
- je spojeno se značným rizikem

Cíle podniku

- Podnikatel usiluje o maximální zhodnocení kapitálu, který do podnikání vkládá
- Základní cíl podniku v ziskovém sektoru je **dlouhodobá maximalizace zisku.**
- Ziskem rozumíme kladný hospodářský výsledek.

Hospodářský výsledek = celkové výnosy – celkové náklady

- Podnikatel při sledování hlavního cíle obvykle respektuje a sleduje další cíle (systém cílů) s cílem **dlouhodobé udržitelnosti podnikání.**

Společenská odpovědnost firem

- Integrace sociálních, etických, ekologických a filantropických odpovědností podniku vůči společnosti do jeho procesů, operací a hlavní strategie. (Carroll, 1979)
- Odpovědnost podniků za jejich dopady na společnost (Evropské komise, 2011) - v dokumentu Nová strategie EU 2011-14 pro společenskou odpovědnost firem

Ekonomická

- Etické chování
- Dobré vztahy se zákazníky, obchodními partnery
- Odmítání korupce
- Ochrana duševního vlastnictví

Sociální

- Respektování lidských práv a lidské důstojnosti (dobré pracovní podmínky)
- Rovné příležitosti a nediskriminace
- filantropie

Ekologická

- Dodržování ekologických standardů a norem
- Produkce šetrná k životnímu prostředí
- Politika ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů

Integrace společensky prospěšných cílů → udržitelnost podnikání → dlouhodobá maximalizace zisku

Hodnocení naplňování cíle podniku

- **Výše účetního zisku (EAT)**
- **Ukazatelé ziskovosti**
 - Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)
 - Ekonomická přidaná hodnota (EVA)
 - Tržní přidaná hodnota (MVA)

Čistý účetní zisk

- EAT – Earnings After Taxes - účetní zisk po zdanění
- Lze jej užít jako základní orientační ukazatel úspěšnosti podniku
- Sledována celková výše a vývoj v čase

Výhody

- Jednoduchá interpretace
- Přímě zjistitelný z výkazu zisků a ztrát

Nevýhody

- Nevypovídá přímo o míře zhodnocení vloženého kapitálu
- Problematické srovnání mezi podniky
- Nezohledňuje náklady vlastního kapitálu
- Nezohledňuje budoucí vývoj

Rentabilita vlastního kapitálu

- ROE – Return on Equity
- Vyjadřuje, kolik jednotek zisku připadá na jednotku kapitálu, vloženého do podnikání případně procentní zhodnocení vloženého kapitálu.

$$\text{ROE} = \frac{\text{EAT (čistý účetní zisk)}}{\text{vlastní kapitál}} (*100)$$

- Vlastním kapitálem budeme zatím zjednodušeně rozumět vklady společníků do podnikání a nerozdělený zisk
- Vyšší hodnota značí vyšší míru naplňování cíle podniku

Výhody

- Vypovídá o míře zhodnocení vlastních prostředků vložených do podnikání
- Umožňuje srovnání v rámci podniků

Nevýhody

- Nezohledňuje náklady vlastního kapitálu
- Nezohledňuje výši cizího kapitálu (např. dlouhodobé úvěry)
- Nezohledňuje budoucí vývoj

Ekonomická přidaná hodnota

- EVA – Economic Value Added
- Ukazatel zohledňuje náklady celkového kapitálu (jak vlastního tak cizího)

$$\text{EVA} = \text{NOPAT} - C \cdot \text{WACC}$$

$$\text{EVA} = \text{EBIT} \cdot (1-t) - C \cdot \text{WACC}$$

*NOPAT (Net Operating Profit After Tax) – čistý provozní zisk,
C – dlouhodobý investovaný kapitál (vlastní zdroje a dlouhodobé
cizí zdroje),
WACC – náklady na kapitál vyjádřené diskontní sazbou (např. 5 %
= 0,05)
EBIT (Earnings Before Interest and Taxes) – zisk před zaplacením
úroků a daní,
t – sazba daně ze zisku (daně z příjmů právnických osob)*

Zjednodušeně:

$$\text{EVA} = \text{EAT} - \text{náklady na vlastní kapitál}$$

$$\text{Náklady na vlastní kapitál} = \text{VK} \cdot i_{\text{VK}}$$

*EAT – zisk po zdanění
VK – vlastní kapitál,
 i_{VK} - požadované zhodnocení vlastního kapitálu
(např. 5 % = 0,05)*

- Aby mělo podnikání smysl, měla by být hodnota kladná
- Vyšší hodnota ukazatele EVA značí vyšší naplňování cílů podniku

Výhody

- Zohledňuje náklady vlastního i cizího kapitálu

Nevýhody

- Problematické srovnání mezi podniky
- Nezohledňuje budoucí vývoj

Tržní přidaná hodnota

- MVA – Market Value Added
- Cílem podniku je maximalizovat tržní cenu podniku v dlouhém období (dosáhnout maximálního zhodnocení vloženého kapitálu)

MVA = tržní hodnota podniku – vložený kapitál

$$\text{MVA} = (P_t - P_n) * n$$

P_t - tržní cena akcie
P_n – nominální hodnota akcie,
n - počet emitovaných akcií

- Vyšší hodnota napovídá o vyšší míře dosažení cíle podniku

Výhody

- Zohledňuje rizika, celkovou prosperitu podniku a budoucí očekávání

Nevýhody

- Problematické srovnání mezi podniky
- Komplikované zjištění tržní hodnoty společnosti
- Užívá se zejména u a.s.

Cíle organizace v neziskovém sektoru

- **Primární cíl dosažení užitku** zejména prostřednictvím poskytování veřejné služby (školy, nemocnice, divadla, veřejná správa, charitativní organizace atd.)
- **Problematická měřitelnost** dosažení cíle a kvantifikace míry užitku

Příklady:

- Školství
 - Výkon: počet studentů
 - Kvalita: úspěšnost umístění absolventů

Kultura

- Výkon: počet představení
- Kvalita: průměrný počet diváků

Úkol 1 – Maximalizace zisku

Karel Kontakt je vlastníkem benzinové čerpací stanice, která je financována výhradně jeho vlastním kapitálem (4 mil. Kč) a která mu vynáší v současné době čistý zisk 800 tis. Kč ročně. Pan Kontakt se zabývá myšlenkou rozšířit svůj podnik o automatické mycí zařízení, které by si vyžádalo investici rovněž ve výši 4 miliony Kč. Roční zisk by v tomto případě vzrostl na 1400 tis. Kč.

Pan Kontakt, který k tomu nechce použít cizího kapitálu, by v tom případě musel k rozšíření podniku přijmout jako společníka svého bratra. Ten by potřebný kapitál formou svého vkladu přinesl a o zisk by se dělili na poloviny.

Posudte, zda rozšíření podniku je z hlediska maximalizace zisku účelné, když:

- Firma Kontakt usiluje o maximalizaci zisku (EAT) nebo když
- Firma Kontakt usiluje o maximální zhodnocení vloženého kapitálu (maximalizaci rentability vlastního kapitálu (ROE)).

$$\text{rentabilita vlastního kapitálu} = \frac{\text{zisk}}{\text{vlastní kapitál}} * 100$$

Úkol 1 - Řešení

Posudte, zda rozšíření podniku je účelné, když:

- a) Firma Kontakt usiluje o maximalizaci zisku
- b) Firma Kontakt usiluje o maximální zhodnocení vloženého kapitálu.

a)

Původní zisk = 800 tis. Kč

Zisk po rozšíření = 1 400 tis. Kč

Ano, rozšířením podniku vzrostl objem zisku o 600 tis. Kč.

b)

$ROE = (\text{zisk} / \text{vlastní kapitál}) * 100$

Původní ROE = $(800\ 000 / 4\ 000\ 000) * 100 = 20\ %$

ROE po rozšíření = $[(1\ 400\ 000) / (4\ 000\ 000 + 4\ 000\ 000)] * 100 = 17,5\ %$

Ne, rozšířením podniku se sníží rentabilita vlastního kapitálu.

Úkol 2 – Zisk a ROE

Společnost Maximus Resort, a. s. provozuje Hotel Maximus Resort a Hotel Sen. S využitím účetních výkazů firmy určete:

- a) Výši zisku firmy v letech 2019, 2020 a 2021
- b) Rentabilitu vlastního kapitálu (ROE) v letech 2019, 2020 a 2021

Potřebné údaje najdete ve Veřejném rejstříku a Sbírce listin (či přes Administrativní registr ekonomických subjektů - ARES).

<https://ares.gov.cz/>

Úkol 2 – řešení (rok 2019)

a) Zisk po zdanění (EAT) (rok 2019)

EAT = 2 855 tis. Kč

b) Rentabilita vlastního kapitálu (ROE) (rok 2019)

ROE (2019) = zisk po zdanění/vlastní kapitál = 2855/ 84696 = 0,034 Kč (3,4 %)

Úkol 2 – řešení

PASIVA CELKEM	392 454	423 268	482 663
A) Vlastní kapitál	84 696	78 494	77 681
1. základní kapitál	2 000	2 000	2 000
- základní kapitál	2 000	2 000	2 000
2. kapitálové fondy	49 510	49 510	49 510
3. rezervní fondy, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	120	120	120
4. výsledek hospodaření minulých let	30 211	33 065	26 864
- nerozdělený zisk minulých let	30 211	33 065	26 864
- neuhrazená ztráta minulých let	0	0	0
5. výsledek hospodaření běžného účetního období	2 855	-6 201	-813

a) Zisk po zdanění (EAT)

EAT (2019) = 2 855 tis. Kč

EAT (2020) = -6 201 tis. Kč

EAT (2021) = -813 tis. Kč

b) Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)

ROE (2019) = zisk po zdanění/vlastní kapitál = $2855 / 84696 = 0,034$ Kč (3,4 %)

ROE (2020) = zisk po zdanění/vlastní kapitál = $-6201 / 78494 = -0,079$ Kč (-7,9 %)

ROE (2021) = zisk po zdanění/vlastní kapitál = $-813 / 77681 = -0,010$ Kč (-1 %)

Funkce podniku

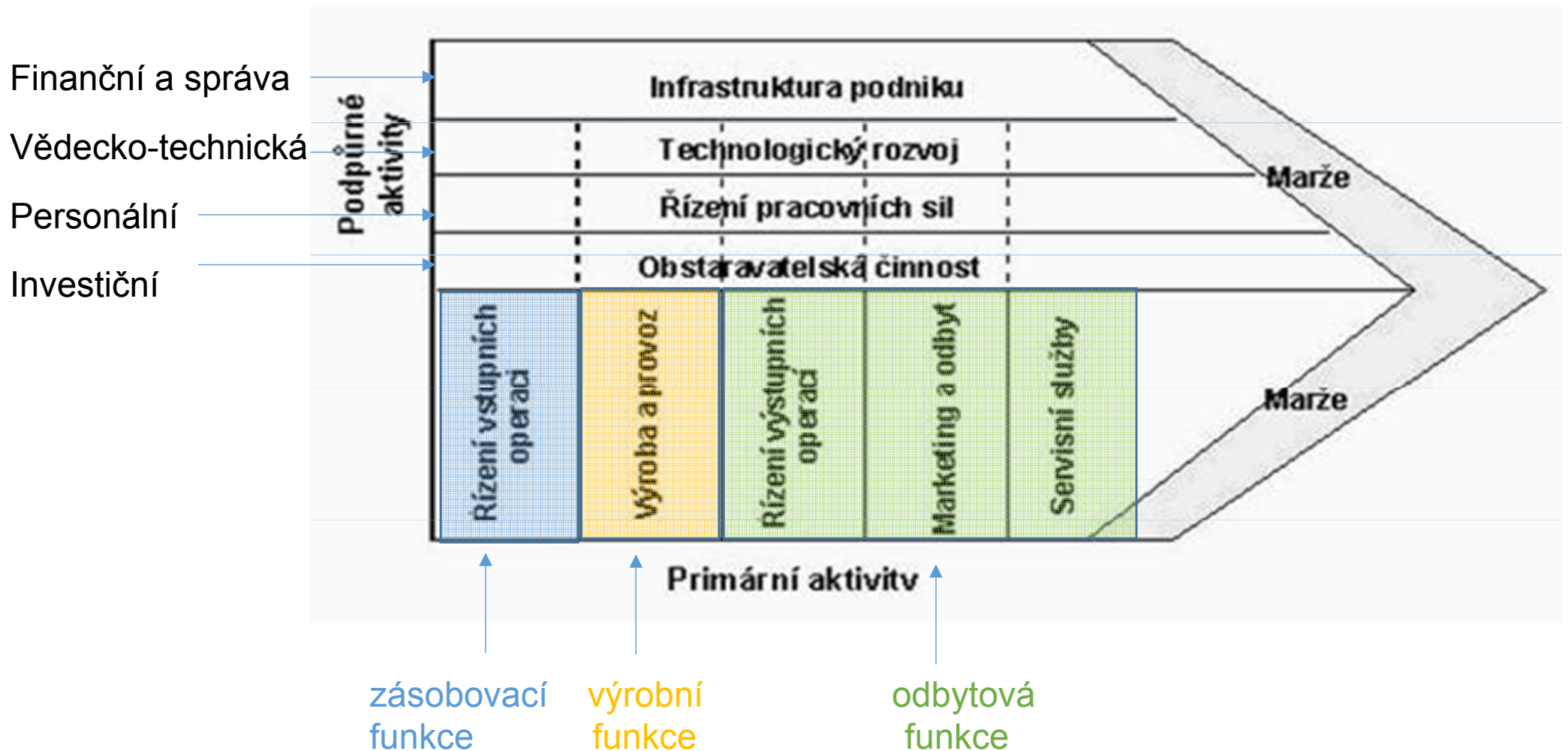
Funkce (činnosti) podniku

- Funkcemi podniku rozumíme soubor činností podniku, kterými dosahuje svého primárního cíle
- **Primární funkce**
 - Zásobovací
 - Provozní (výrobní)
 - Odbytová
- **Podpůrné funkce**
 - Personální
 - Investiční
 - Finanční
 - Vědecko-technická funkce
 - Správa (administrativní)

Porterův hodnotový řetězec

- Popisuje proces tvorby a poskytování hodnoty v podniku
- Rozčleňuje činnost podniku do dílčích činností.

Primární a podpůrné činnost

Primární činnosti

Vstupní operace	aktivity spojené s opařováním vstupů, jejich skladování	zásobovací funkce podniku
Výroba a provoz	aktivity spojené s transformací vstupu na konečné produkty	výrobní funkce podniku
Výstupní operace	skladování a distribuce produktů	Odbytová funkce podniku
Marketing a prodej	Reklama, podpora prodeje atd.	
Služby	udržení či zvýšení hodnoty produktu	

Podpůrné činnosti

Obstaravatelská činnost	opatřování vstupů, které jsou spotřebovávány v hodnototvorném řetězci – jde o funkci obstarávání tj. obstarání strojního vybavení, vybavení laboratoří kanceláří budov	Investiční činnost -----
Technologický rozvoj	jedná se o technologický rozvoj produktů či procesů	Vědecko-technická činnost
Řízení pracovních sil	Výběr, školení rozvoj plánování pracovníků	Personální činnost
Infrastruktura podniku	Řízení, plánování, finance, účetnictví právní záležitosti, informační systém atd.	Financování podniku a správa

Dotazy?

Kontrolní otázky

- Jak můžeme definovat organizaci (z ekonomického pohledu)?
- Co je základním posláním organizace?
- Jak se liší cíl organizace působící ve ziskovém a neziskovém sektoru?
- Co je primárním cílem organizace ve ziskovém sektoru?
- Co je společenská odpovědnost firem a které základní oblasti rozeznáváme?
- Jak můžeme měřit plnění hlavního cíle organizace ve ziskovém sektoru?
- Co je EAT?
- Co vyjadřuje rentabilita vlastního kapitálu a jak ji vypočítáme?
- Co je ekonomická přidaná hodnota a jak ji vypočítáme?
- Co je tržní přidaná hodnota a jak ji vypočítáme?
- Co rozumíme pojmem funkce podniku a jaké funkce (činnosti) rozeznáváme?
- Které funkce podniku jsou primární?

Literatura

Základní a doporučená:

- Synek, M. a Kislingerová, E. (2015). *Podniková ekonomika*. 6. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck. Kapitola 1 a 5
- Rektořík, J. a kol. (2010). *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení*. Praha: Ekopress. Kapitola 1 a 2.

Další použité zdroje:

- Evropské komise (2011). *Nová strategie EU 2011-14 pro společenskou odpovědnost firem*. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:en:PDF>
- Carroll, A. B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *Academy of Management Review*, 4, 497-505.
- Keller, J. (2007). *Sociologie organizace a byrokracie*. 2. přeprac. vyd. Praha: SLON.
- Wöhe, G. (1995). *Úvod do podnikového hospodářství*. Praha: C.H.Beck.
- Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání
- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník